

مصاحبه با دو تن از
مسئولین بخش ساختمان
کمیته عمران جهاد
سازندگی خراسان

ساختن اماکن عمومی به تنهایی در ده‌های موجود در روستا را درمان نمی‌کند!

اشاره:

برادرانمان در واحد تبلیغات جهاد خراسان مصاحبه‌ای با مسئولین بخش ساختمان جهاد سازندگی خراسان انجام داده‌اند که ضمن تشکر و قدردانی از همکاری ایشان با مجله متن مصاحبه را می‌خوانید. لازم بتذکر است که مصاحبه در پائیز سال ۶۳ انجام گرفته و اعداد و ارقام مذکور در آن مربوط به آن زمان است.

هیچگونه خط مشی در طرحهای جهاد نیست بلکه یک قسمت اجرائی است که در قالب کلی سیاستهای جهاد به عمل می‌پردازد، و خطوط کلی سیاستهای جهاد هم همگون با خطوط فکرات دولت در جمهوری اسلامی بوده و اولویت کاری را پس از مسئله اصلی (جنگ) بر کشاورزی نهاده است که بیشترین هدف طرحهای اجرائی این بخش نیز بر این مبنا استوار است یعنی سیاست کلی ما رسیدن به

س:| بعنوان اولین سؤال از مهندس سازگاران می‌خواهیم سیاستها و خط مشی‌های جهاد سازندگی در رابطه با امور ساختمان را توضیح داده و بفرمایند در ارائه خدمات به روستا ملاک و اولویت‌های مدنظر جهاد سازندگی چیست؟

ج: بخش ساختمان کمیته عمران جهاد سازندگی یک بخش خدماتی است برای دیگر بخشها و کمیته‌ها، و خود تعیین کننده

خود کفائی در امر کشاورزی و ابقای مردم در روستاهاست، برخلاف رویه‌ای که رژیم قبل در این رابطه اعمال می‌کرد. و اولویت را به مناطقی می‌دهیم که خدمات عمرانی واحداث اماکن عمومی از قبیل حمام، مدرسه، مسجد، راه و..... در روستاها بتواند دولت را در جهت رسیدن به این هدف یاری نماید و روستاها بتوانند علاوه بر تأمین مایحتاج خود نیاز شهرها را هم در ابعاد کشاورزی برآورده سازند.

س : میزان موفقیت جهاد سازندگی خراسان از بدو تأسیس در امور ساختمانی و درصد رشد کاری جهاد به چه نحوی بوده است؟

ج : در بدو تأسیس جهاد سازندگی جهت عجمین شدن مردم روستاها با جهاد سازندگی و بردن فرهنگ انقلاب به روستا و باور داشتن مردمی که تا بحال طعم این فرهنگ را نچشیده بودند، برادران را کاتالیزور دانسته و با سلاح عمران در روستا وارد می‌شدند، چرا که بردن فرهنگ را بدون توجه به جوانب مختلف زندگی و مشکلات موجود در روستا امکانپذیر نمی‌دانستند و در آن زمان بیشترین کار و مهمترین آنها که زودتر هم به نتیجه می‌رسد کارهای ساختمانی بود بخصوص کارهایی از قبیل احداث حمام، مدرسه و مسجد.

البته نیروهای اعزامی در آن زمان نیروهای مردمی بودند که اکثر آنها، از تخصصهای ساختمانی و فنی بهره چندانی نداشتند و بالطبع کارهای انجام شده از کیفیت بالایی برخوردار نبوده است، که با قوام گرفتن تشکیلات جهاد کارها با سرعت بیشتر تخصصی شدن گزاشده و با سرعت هر چه بیشتر گروههای تخصصی فنی تشکیل و کارها را بر مبنای اصول فنی زیر نظر گرفت.

جهاد سازندگی با توجه به وسعت کارای که داشت اوائل کار احتیاجات خود را از دیگر ارگانها تأمین می‌نمود ولی بتدریج که واحدهای تخصصی بصورت جداگانه‌ای پا گرفت و بخشهای مختلف فنی تخصصی در جهاد بوجود آمد، بحمدالله از نظر اجرایی و محاسباتی خود کفا گردید بطوری که طرح مسائل علمی به نهایت خود رسید و هم‌اکنون مسائل فنی با کیفیت بسیار بالایی در مسائل جهاد مطرح و اجرا می‌گردد. و امید آن را داریم که جهاد سازندگی علاوه بر آنکه خود عاملی است برای اجراء با کیفیت‌ترین کارهای اجرایی، محوری هم باشد جهت تعالی بخشیدن به مطالب علمی و فنی و کلاسی باشد برای رشد فکر روستائیان عزیزمان برای علمی نمودن مسائل تا با اتکاء به آن و نیروی تعهد بتوان مشکلات اجرایی روستاها را رفع نمود.

س : ایجاد اماکن عمومی روستائیان در ابقای آنان در روستا و ایجاد انگیزه کار و تلاش

در برآوردن مایحتاج مردم در آنان تاجه اندازه موثر بوده و در این رابطه فکر می‌کنند چه سیاستی می‌توان متضمن اهداف کلی انقلاب در رفع استضعاف باشد؟

ج : یکی از صفات بارز رشد یافته در مسلمان بخصوص در مملکت ما عدالت خواهی است و این صفت در افراد آزاده توان بیشتری دارد که روستائیان ما تجلیگاه اصلی این مطلب هستند.

زمانی که روستائی وضعیت خود را با شهر و شهرنشینی مقایسه می‌نماید و از نظر امکانات، زندگی روستا را در مقابل شهر هیچ می‌بیند برای آنکه اعتدال را برقرار نماید و خود را در آن حالت باین نبیند، سزیماً به شهر مهاجرت نموده و خود را به آن امکانات میرساند.

برای جلوگیری از این مهاجرتها باید حداقل امکانات زندگی را برای روستائی در روستا آماده کنیم که در زمان مقایسه بین شهر و روستا لااقل وضع قابل ملاحظه‌ای داشته باشد، که ایجاد اماکن عمومی روستا مثل مدرسه، حمام..... اصول اولیه بردن این تعادل است که حداقل احداث این بناها امیدی به آینده‌اش می‌بندد و به روستای خود پایبند می‌شود. و جهاد سازندگی (بخش ساختمان)

این کار نور امیدی در دل روستائی می‌تاباند و پیگیری جوانب امور است که می‌تواند روستاهای ما را پر رونق نماید و اگر بنا ساخته شود و مدتی روستائی بنا را بدون استفاده و بدون امکانات جنبی دیگر ببیند همین جرعه امید هم در دلش از بین می‌رود و یأس به او دست می‌دهد، اینجاست که احداث اماکن عمومی بتنهائی نمی‌تواند تثبیت کننده مردم در روستا باشد. زیرا مشکل اصلی روستاها ساختن اماکن عمومی نیست و نمی‌تواند درمانی برای همه دردهای موجود در روستا باشد بلکه باید مبانی را ساخت و به اصول پرداخت، و به نظر اینجانب هم‌اکنون اصول مورد نظر خوراک اقتصادی و خوراک فکری است.

خوراک اقتصادی نه آنکه روستائی در خانه خود بنشیند و دهانش را باز نگهدارد تا دولت و دست اندرکاران مواد غذایی و امثالهم را برای او تهیه کنند، بلکه باید بگونه‌ای به او کمک کرد و بطریقی یاری‌اش نمود و پا بسا برد تا بتواند بدون تکیه بر دیگری روی پای خود بایستد، باید دولت و مسئولین و بالاخص جهاد سازندگی و دیگر ارگانهای درگیر با مسائل روستا، سعی کنند موانع را از جلو راه پیشرفت روستائی بردارند، او بدون یاری متفکران، مجریان و مهندسان و متخصصان نمی‌تواند خیلی از گره‌های کار خودش را

بگشاید، او با کمبود امکانات قادر نیست با مشکل کم‌آبی مثلاً در سطح استان خراسان مبارزه کند، نمی‌تواند با انواع مختلف بلاهای زمینی و آسمانی و امراض محصولات درگیر شود و پیروز گردد، دولت می‌تواند با تمهیدات لازم در صد احتمال شکست را در وی کاهش دهد. علاوه بر مسائل اقتصادی جنبه‌های تقویت روحی را نمی‌توان کم‌اهمیت دانست. روستائی باید بیمه شود، چه در برابر بلاها و امراض که لطمه‌ای به محصول او می‌زند و چه در برابر اقیان اقتصادی که در جامعه زالوصفتانه آماده‌اند از هر نظر او را ببلند، از فتودالها و آنهایی که به طرق مختلف عایدی او را مالک می‌شوند گرفته تا دلالتی که برای پر کردن جیب خود از پولهای باد آورده حاضرند بر سر محصول کشاورز زده و از ارزش واقعی‌اش بکاهند.

علاوه بر موارد مذکور باید روستائی را در مقابل حمله انواع تفکرات غربی و شرقی و منحط و وابسته‌های بی‌مغز و تهی‌فکران نوکر صفت غیر قابل نفوذ نمود، و این مستلزم تغذیه فکری است تا روستا بتواند همچون سدی استوار بر پای خود ایستاده و خم به ابرو نیاورد.

استضعاف فرهنگی و فکری زمانی از روستا رفع می‌شود که انسانهایی عالم و متقی جهت تعلیم برای آنها اعزام گردند و در محل با علم و عمل خود به آنان مبانی فکری را بیاموزند اگر خدای ناکرده به این امر خطیر کم‌توجهی شود این زخم ریشه دوانده و میکروب خود را پراکنده می‌نماید و صاحبش را فلج می‌کند.

س : با توجه به گستردگی و وسعت زیاد استان خراسان یفرمائید شبکه تشکیلاتی بخش ساختمان کمیته عمرانی جهاد سازندگی خراسان در ارائه خدمات به روستا چگونه است و در این رابطه خود مردم روستا چه نقشی را ایفا می‌کنند؟

ج : جهاد سازندگی و بالطبع بخش ساختمان آن در ابتدای تأسیس تشکیلات انجام یافته‌ای نداشت و برادران جهاد بعنوان شروع و جهت‌دهنده کارها به روستا می‌رفتند و این خود مردم و نیروهای متخصص که از ادارات مختلف به کمک آمده بودند عامل اصلی انجام کارها بودند، گستردگی استان خراسان در ارائه خدمات از نظر تأمین نیروی کارگری غیر متخصص و برنامه‌ریز مشکلی را ایجاد نمی‌کند ولی آنچه مهم بنظر می‌رسد برنامه‌ریزی صحیح در ارائه خدمات و حسن اجرای کارها که مبتنی بر اصول فنی باشد هست که جهاد سازندگی باید این رسالت مهم را بخوبی انجام دهد.

البته با شروع جنگ تحمیلی و اصل قرار گرفتن مسئله جنگ، خیلی از نیروهای روستا

بطرف جبههها سوق داده شدند و نیز با شروع کار بازسازی قسمتی دیگر به این امر مشغول شدند ولی در عین حال جهاد سازندگی تاکنون در ارتباط با تأمین نیروی انسانی با مشکلی مواجه نشده است. اما در ارتباط با نیروهای برنامه‌ریزی و متخصص باید متذکر شویم که با توجه وسعت کارهای در دست اجرا در این زمینه همواره با کمبود مواجه بودیم که با تمهد دست اندرکاران جهاد و همکاری دیگر ارگانها سعی زیادی در رفع این کمبودها نمودیم و تاکنون موفقیهای زیادی بدست آورده‌ایم. بطوری که در آینده‌ای نه چندان دور از این نظر به اندازه مورد نیاز

نماید، لذا آموزش نیروها را شروع نمود و نتایج خیلی خوبی هم بدست آورد. از جمله آموزش کمک مهندسين ساختمان بوده است که در دو دوره آموزش دیده‌اند و با کیفیت خیلی خوبی در حد بالاتر از فوق دیپلم مدتی است در نقاط مختلف استان مشغول بکار شده‌اند.

که در این آموزش علاوه بر تعلیم مسائل علمی و فنی آموزشهای عقیدتی و اخلاق اسلامی هم از ارکان اصلی آن است و علاوه بر تخصص برادران تعهد آنها است که مشکلات پیچیده روستا را حل می‌نماید. لازم به یادآوری است که جهاد سازندگی

حمام، غسلخانه، دفع فاضلاب، توالتهای بهداشتی، بهداشتی، بهداشتی کردن محل برداشت آب و امثالهم و تعدادی هم مربوط به آبرسانی و برقرسانی است مانند احداث منابع آبرسانی و موتورخانه. با این صورت دادن آمار بخش ساختمان از بدو تأسیس تاکنون با این حجم زیاد کار و تنوع آنها در این مختصر ممکن نیست و فقط در رابطه با احداث حمام باید عرض کنم که جهاد سازندگی خراسان تاکنون موفق به احداث بیش از ۹۰۰ حمام شده است که با این عمر کم جهاد قابل ملاحظه و چشمگیر می‌باشد.

و اما در ارتباط با کارهای صورت پذیرفته از ابتدای سال ۶۳ تا اول آبان ماه باید خدمتتان عرض کنم که بخش ساختمان جهاد خراسان ۲۲۳ دستگاه حمام در نقاط مختلف استان در دست اجرا داشته که ۱۱۳ مورد باتمام رسیده و مورد بهره‌برداری قرار گرفته (۱۲۰ دستگاه دیگر نزدیک باتمام می‌باشد) همچنین مدرسه ۲۰ دستگاه، مسجد ۵۵ دستگاه و غسلخانه ۱۳ دستگاه در دست اجرا داشته که اکثراً باتمام رسیده و یا مراحل نهایی کار را می‌گذرانند که امیدواریم قبل از پایان سال مورد بهره‌برداری روستائیان عزیز قرار گیرد و لازم بتذکر است که تاکنون حدود ۸۰٪ بودجه عمرانی سال ۶۳ را توانسته‌ایم با تلاش پیگیر کلیه جهادگران و مردم مجذب نمائیم و انشالله با پایان یافتن جنگ و سوق دادن بودجه‌های نظامی بسوی امور عمرانی بتوانیم بیش از این به روستائیان خدمت نمائیم.

س : مشکلات عمده‌ای که جهاد خراسان در امور ساختمان تاکنون با آن مواجه شده چیست و در صورت امکان راه‌حل آن را نیز بیان کنید؟

ج : مشکل بخش ساختمان جهاد سازندگی خراسان تقریباً همان مشکل کمیته‌ها و بخشهای دیگر است یعنی مشکل کمبود بودجه و امکانات که امیدواریم با برنامه‌ریزیهایی که صورت می‌پذیرد به نتایج مطلوب برسیم.

س : بخش ساختمان اخیراً سمیناری با شرکت مسئولین بخش ساختمان‌های جهادهای شهرستانهای استان در کلات تشکیل داد، بفرمائید هدف از تشکیل این سمینار، برنامه‌های آن و نتایج سمینار چه بوده است؟

ج : با توجه به اینکه مدت زیادی بود که در بخش ساختمان سمیناری برگزار نشده بود، در رابطه با مسائل اجرایی و سیاستهای بخش ساختمان و مشکلات امور و ارزیابی کار گذشته و هماهنگی بین استان یا شهرستانها و همینطور هماهنگی بخش ساختمان با

در آموزش این کمک مهندسين خود از امکانات دانشگاه و دیگر ارگانها و نیز اساتید معهد و محترم دانشگاه استفاده نموده است که در همینجا مراتب تشکر و قدردانی جهاد را نسبت به همکاری خوب و صمیمانه آنان ابراز میداریم. با تشکر از مهندس سازگاران که به ۵ سؤال فوق پاسخ دادند.

س : از برادر مهندس آیتی می‌خواهیم کارهایی را که بخش ساختمان از ابتدای تأسیس تاکنون انجام داده و درصد جذب بودجه عمرانی سال ۶۳ را (تاکنون) بیان فرمایند؟

ج : کارهای ساختمان که توسط جهاد سازندگی انجام می‌پذیرد بدین صورت است که تعدادی از این طرحها کشاورزی است و مانند احداث انبارهای کشاورزی، حمام ضد کنه، آغل دام، انبار علوفه، سیمان کردن استخرهای کشاورزی و... و تعدادی هم فرهنگی است مانند مسجد، مدرسه، حسینیه و کتابخانه و تعدادی بهداشتی می‌باشد مثل

نیروی متخصص متعهد داشته و انشالله در اماکن دیگر و جامعه بکار گماریم.

نکته دیگری که در ارتباط با تشکیل جهاد در ارائه خدمات به روستا باید یادآور شویم که حرکتی بجا و نیرومند در برآوردن مایحتاج روستاها و تحقق بخشیدن به اهداف انقلاب اسلامی ایران محسوب می‌شود، تشکیل جهادهای دهستان است که تشکیلات جهاد را به قالب توده‌های مردم برده و حضور آنان را در صحنه‌های سازندگی بیش از پیش فراهم می‌سازد.

س : در ابتدای جهاد که احتیاج به نیروی متخصص بود خود مردم از ادارات و دیگر ارگانها جوابگوی احتیاجات بودند و بعد از آنکه جهاد سازندگی قوام گرفت و می‌بایست یکسری از نیروها بصورت تمام وقت مشغول به خدمت در جهاد سازندگی باشند، جهاد پرورش نیروهای متخصص را پیشه خود ساخت که علاوه بر آنکه احتیاجات خود را برآورده نماید نیروی متخصص هم به جامعه تحویل

صنایع کوچک روستائی (۲)

نیازی به کمک دولت در سرمایه‌گذاری نداشته باشد، بلکه گامی مثبت در بالا رفتن درآمد روستائیان و از طرفی حرکتی اساسی در جهت رفع محرومیت بوده و از طرف دیگر کارکنان صنایع، خود را در ترقی و عدم آن سهمی می‌دانند.

۱۱- نرخ بازده سرمایه:

نرخ بازده سرمایه و بعبارت دیگر میزان برگشت سرمایه از جمله مواردی است که باید شدیداً مورد توجه و محاسبه قرار گیرد.

۱۲- آب و هوای منطقه:

باصطلاح شرایط اکولوژیکی منطقه نیز در تعیین یک نوع صنعت می‌تواند بسیار قابل ملاحظه باشد.

۱۳- مطالعه واردات:

از مباحث بسیار مهم و اصولی در تعیین ویژگی یک صنعت، مطالعاتی خواهد بود که در انواع کالاهای مشابه وارداتی انجام می‌گیرد و چنانچه بدون توجه به این مهم و از طرف دیگر عدم کنترل برنامه‌ریزی شده واردات، می‌تواند ریشه اینگونه فعالیت‌های کاربر و کم‌سود را خشک نماید.

۱۴- چگونگی ارتباط با بخشهای دیگر صنعتی ناحیه:

ما در بخشهای صنایع متمرکز و سبک بطور مفصل در این رابطه بحث خواهیم نمود اما در اینجا مختصراً اشاره شود که یکی از رموز ترقی و تکامل و پاگرفتن این بخش سهم اقتصادی، وجود ارتباطی ارگانیکی با سایر بخشهای اقتصادی و از جمله صنایع دیگر در منطقه و همچنین صنایع اصلی و متمرکز می‌باشد و چنانچه صنعتی را بمنظور تولید کالای نهائی در یک منطقه در نظر گرفتیم چه بلحاظ تهیه مواد اولیه و چه از نظر تهیه کالای سرمایه‌ای و تأمین تخصصهای بالای صنعتی و غیره، ضروری است که با صنایع قوی منطقه و ناحیه رابطه‌ای متناسب داشته باشد تا توفقی در حرکت بلندمدت آن متصور نباشد.

۱۵- بررسی روابط با صنایع منطقه:

از این نقطه نظر که در هر منطقه‌ای چند نوع صنعت کوچک می‌تواند در رفع نیاز آنجا مؤثر واقع شود، هماهنگی و تجانس اینها نیز می‌تواند در صرفه‌جویی از نیروهای متخصص و کاهش هزینه‌های خدماتی و غیره مفید باشد.

۱۶- آموزش فنی تخصصی:

اگر شبکه‌های منظم سراسری آموزشی که تا مرز دهستان در کنار صنایع کوچک بمنظور ارتقاء دانشهای تخصصی کارکنان بوجود آید و مدرسین آنها متخصصین و افراد فنی همان

بخشهای دیگر جهاد، برگزاری یک سمینار ضروری می‌نمود. در این رابطه بخش کلات که از بخشهای دورافتاده و محروم شهرستان مشهد است بعنوان محل سمینار انتخاب شد که بحمدالله سمینار با نتایج خوبی پایان پذیرفت.

س : بعنوان سؤال پایان سیاست کساری جهاد را در بخش ساختمان برای سال ۶۴ بفرمائید چیست و انتظار شما از مسئولین استان در کشور چه می‌تواند باشد؟

ج : سیاست بخش ساختمان را همانطور که متذکر شدیم سیاست کل جهاد و دولت جمهوری اسلامی می‌دانیم و انشالله در سال ۶۴ در جهت پیشرفت امور زیربنائی کشور و کشاورزی روستا اقدام خواهیم کرد، در همین رابطه اهم طرحهای نیمه تمام جزء کارهای ما خواهد بود بخصوص که در سطح استان خراسان طرحهای عمرانی نیمه تمام که از گذشته‌ها باقی مانده زیاد می‌باشد که مرمت و تکمیل آنها را در اولویت قرار خواهیم داد.

در ادامه توجه عزیزان را به نکته دیگری جلب می‌کنم که خود انگیزه‌ای خواهد بود در جهت تقویت بخش ساختمان از سوی مسئولین و آن اینکه تعداد روستاهای استان خراسان رقمی بیش از ۵۰۰۰ می‌باشد و نیز آمار نشان می‌دهد که کمتر از ۴۰٪ این روستاها دارای حمام می‌باشند (حدود ۲۰۰۰ روستا) که تعدادی از همین حمامها هم نیاز به تعمیر و تکمیل دارد، در نتیجه حدود ۶۰٪ دیگر روستاها یعنی ۳۰۰۰ پارچه روستا فاقد حمام است و این رقم حجم زیاد کار را نشان می‌دهد و تلاش و ایثار بیش از حد جهادگران و مسئولین را می‌طلبد.

امیدواریم که با توجهی که مسئولین امور خواهند نمود و تلاش بیشتر نیروهای اجرایی بخش ساختمان جهاد سازندگی خراسان و خودیاری هر چه بیشتر مادی و معنوی مردم روستا در آینده‌ای نه چندان دور هر روستا در استان خراسان از نعمت یک حمام بهداشتی و مناسب برخوردار باشد انشالله.

منطقه و یا مراکز بالاتر باشند چنانچه بطور مستمر این امر انجام شده و پیگیری گردد نقش بسیار عمده‌ای در رشد و باروری خلاقیتها و کاهش هزینه‌های تولید و استهلاک کالاهای سرمایه‌ای و بکارگیری از تکنولوژی پیشرفته و همچنین تولید بیشتر خواهد داشت.

۱۷- ارزیابی برنامه توسعه اقتصادی:

مسئله برنامه‌های توسعه در چندین دوره تنظیم می‌گردد که در ارزیابی‌ای که در پایان هر دوره از عملکرد این بخشهای اقتصادی بعمل آید چگونگی تداوم در کنترل یا تسریع حرکت آنها تصمیم‌گیری شده و لوازمات انطباقی با برنامه‌های دوره بعدی را فراهم نموده و یا در طرحهای گذشته تجدید نظر کلی و یا جزئی بعمل می‌آید زیرا از خصوصیات ویژه صنایع کوچک روستائی در ارتباط با بخشهای بزرگتر انعطاف‌پذیری آنها در طرحهای بلندمدت برای تغییر و تکمیل است.

۱۸- استفاده از تجربیات کشورها:

از دیگر موارد مهم در ایجاد یک چنین شبکه‌های صنعتی در اقصی نقاط کشور و در همه مناطق توجه به تجربیات کشورهای است که در برنامه‌های توسعه صنعتی و نهایتاً اقتصادی خود شیوه‌هایی نظیر به آن را بکار برده‌اند که بخودی خود هر چند ممکن است بسیاری از شرایط ما را در موارد مختلفی که اشاره شد، یا نداشته و یا بگونه‌ای دیگر با آن برخورد داشته باشند اما علیهذا نفس عمل بسیار بجا و مناسب خواهد بود. البته یک مورد آن را که در کشور هندوستان عمل شده در ابتدای این مباحث مختصراً یادآوری نمودیم.

در انتهای این مبحث نتایج زیر اتخاذ می‌گردد:

الف: صنایع کوچک روستائی آندسته از صناعی هستند که عمدتاً در مراکز دهستان یا بمنظور تولید کالای مصرفی برای مردم و یا مصرف در صنایع متمرکز ایجاد می‌گردند.

ب: استفاده از نیروی کار بومی بدون تخریب فرهنگ منطقه از خصوصیات مهم این بخش است.

ج: از مسائل عمده‌ای که باید در این بخش مورد توجه قرار گیرد منطقه تولید و مصرف و نوع مواد اولیه و کالاهای تولیدی است.

د: از ویژگیهای بارز در ایجاد این نوع صنایع توجه به فرهنگ منطقه، نوع سرمایه‌گذاری و... غیره می‌باشد.

انشالله در مباحث بعدی به بخشهای دیگر صنایع خواهیم پرداخت.